

Karolina Szczerbakowska-Biniszewska

Akademia Pedagogiki Specjalnej

Alicja Delecka–Bury: *Źródła sukcesu pedagogicznego animatorów kultury muzycznej studium przypadków*, wydawnictwo Impuls, Kraków, 2015

Energiczny rozwój procesów globalizacji, wirtualizacji, juwenalizacji, karnawalizacji czy supermarketyzacji wpływa na współczesną naukę i kulturę. Oferta kulturalna jest dziś wyjątkowo obszerna i receptywna. Niewiele jest bowiem propozycji, form aktywnego uczestnictwa w kulturze dla nieprofesjonalistów. *Raport o stanie muzyki polskiej z 2011 r.* opisuje trudną sytuację amatorskiego ruchu artystycznego, zwraca uwagę na brak osób, które są w stanie sprostać wymaganiom organizacji pozarządowych. Z tego tytułu nie uwzględniane są wnioski o dotacje unijne na rzecz społecznych organizacji muzycznych, co w dalszej konsekwencji powoduje likwidowanie festiwali, konkursów amatorskich chórów i orkiestr, a także, wydawanego od 1948 roku czasopisma „Życie muzyczne”. Wydany po konferencji w Lizbonie w 2006r. dokument *Mapa drogowa UNESCO dla edukacji muzycznej*, nawołuje do nadania większej wagi edukacji artystycznej we wszystkich społeczeństwach.

Wobec wskazanych trudności artystycznego ruchu amatorskiego, a także niewielkiej liczby badań dotyczących obszaru z punktu widzenia pedagogiki kultury i edukacji kulturalnej, autorka poświęca swoje badania osobom, które w tych trudnych czasach inicjują, organizują i realizują aktywność muzyczną amatorów, których udział w zespołach muzycznych, jest sposobem spędzania wolnego czasu. Celem niniejszej publikacji jest ukazanie roli i procesu stawania się animatorem kultury. Poznanie kluczowych zdarzeń z biografii, przełomowej dla wyboru zawodu, obecnej działalności i sukcesów animatorów kultury muzycznej na Pomorzu Zachodnim.

Recenzowana praca podzielona jest na 2 części. Część pierwsza, *Kontekst teoretyczno – metodologiczny*, zawiera trzy rozdziały. Część druga

– *Drogi animatorów kultury muzycznej Pomorza Zachodniego* jest złożona z czterech rozdziałów. Publikacja posiada także podziękowania, wstęp, zakończenie, bibliografię i aneksy.

We wstępie autorka uzasadnia potrzebę książki, a także po krótko przedstawia jej zawartość. Zwraca uwagę na potrzebę udowodnienia pedagogicznego sensu artystycznych, amatorskich działań. Dr A. Delecka-Bury ma nadzieję, że jej książka w rezultacie przyczyni się do zwiększenia liczby animatorów z pasją i sukcesami.

Cz. I

Rozdział I *Animacja kulturalna – geneza, pojęcie, funkcje*, traktuje o upowszechnianiu kultury, edukacji i animacji kulturalnej i jej organizatorze – animatorze kultury. Prezentuje definicje, źródła animacji kulturalnej, posiłkując się literaturą autorów różnych obszarów nauki i wynikami badań, dotyczącymi działalności animatorów kultury w Polsce. Autorka zwraca uwagę na eksponowanie czynników społecznych w analizowanych przez nią publikacjach, dlatego proponuje czytelnikowi spojrzenie pedagogiczne w celu zrozumienia pojęć *upowszechnianie kultury* i *edukacja kulturalna*. Dr A. Delecka-Bury uzasadnia wybór badań biograficznych. Według autorki człowiek, którego tożsamość jest w miarę stała, ma poczucie ciągłości biograficznej, jest więc w stanie odnieść się do przebiegu własnego życia i zrelacjonować je.

Rozdział II *Bieg ludzkiego życia w perspektywie badań biograficznych*, przedstawia etapy życia człowieka, rolę zdarzeń krytycznych i osób znaczących w biografii w ujęciu psychologicznym i socjologicznym. Zadając sobie pytanie kim jest „człowiek sukcesu”, oraz jakie mechanizmy warunkują osiągnięcie sukcesu w życiu, autorka analizuje fazy biegu życia. Idąc za twierdzeniem Edwarda Hajduka, że takie pojęcia jak biografie w literaturze pedagogicznej są w zasadzie nieobecne, pochyla się nad pojęciami: bieg życia, istotą zdarzeń krytycznych czy działalnością zawodową jako przedmiotem badań naukowych. Badaczka wskazuje na znaczącą rolę środowiska rodzinnego, szkolnego, artystycznego, która w każdej z biografii była punktem przełomowym. Rodzic, współmałżonek, wyjątkowy muzyk – nauczyciel często inspirowali i motywowali do podjęcia muzycznej kariery. Pejoratywne skutki postępowania autorytetów wpływały na zdarzenia krytyczne badanych, utrudniając początkowo osiągnięcie sukcesu.

Rozdział III *Sukces – jego wymiary, pola i źródła* – to próba usystematyzowania dotychczasowej wiedzy autorki na temat wielkowsymiarowości sukcesu. Postrzeganie życiowego spełnienia kojarzone jest z wyższym

stanowiskiem, zdobywaniem wykształcenia, osiągnięcie dobrej pozycji społecznej. Autorka przetacza w rozdziale definicje, które określają sukces jako rezultat celowych działań, a praca nad nim to proces wymagający wytrwałości i poświęcenia. Przedstawiając osobiste i zawodowe wymiary zadowolenia z życia, zauważa potrzebę równowagi między nimi. Analizując sukces animatorów kultury muzycznej Delecka – Bury rozpatruje karierę na płaszczyznach: animatora – nauczyciela, a także menadżera. Autorka przekonuje, że kluczem do sukcesu nie są specyficzne cechy osobowości czy temperament, lecz działanie prowadzące do realizacji celów.

Cześć II

Rozdział I *Animatorzy kultury muzycznej Pomorza Zachodniego*, to charakterystyka kultury muzycznej tego regionu, krótki zarys historyczny, ukazujący wpływ przemian społeczno – politycznych na losy ludzi, kulturę ludową. Rys ten zwraca uwagę na wyjątkowy rozkwit działalności animatorów kultury muzycznej, w konsekwencji powstawania zespołów chóralnych i instrumentalnych w latach 70, 80 XX w, mniejsza natomiast jest oferta zajęć muzycznych dla dzieci i młodzieży dzisiaj. Nieliczne aktywności artystyczne w Zachodniopomorskim autorka nazywa „wyspami”, które skupiają wokół siebie osoby w różnym wieku. Prowadzącymi „wyspy” są artyści, pedagodzy, prowadzący działalność artystyczną na wszystkich szczeblach edukacji, a także organizując czas wolny dorosłym. Obserwacja ich pracy, a także rozmowy z członkami zespołu udowadniają, że animatorzy są autorytetami w dziedzinie muzyki, pośredniczą między grupą a sztuką, są edukatorami, wychowawcami, terapeutami czy organizatorami czasu wolnego.

Rozdział II *Zdarzenia krytyczne zmieniające bieg kariery zawodowej*, przedstawia kluczowe wydarzenia ukazane w biografiach animatorów pracujący w środowisku. Dotyczą one punktów zwrotnych w ich życiu osobistym lub zawodowym, a także tych o charakterze społeczno-polityczno-ekonomicznym. Zdarzenia krytyczne badanych takie jak: podjęcie nauki w szkole średniej poza miejscem zamieszkania, wydarzenia zdrowotne, zmiana stanu cywilnego, narodziny dziecka, przeprowadzka, podjęcie edukacji muzycznej, negatywna ocena związana z wykonywaniem muzyki w dzieciństwie - zmieniają trwale bieg życia ludzkiego i reorganizują plany dotyczące kariery zawodowej. Zapadają głęboko w pamięć, budząc silne emocje. Wychodząc z sytuacji krytycznych animatorzy, odnoszący sukces zdawali sobie sprawę, ze swoich zdolności i umiejętności muzycznych, oraz wiary we własne siły na przyszłość. Zdarzenia krytyczne, które potwierdzają kompetencje muzyczne animatorów, autorka nazywa *doświadczeniami*

krystalizującymi, które warunkują karierę zawodową badanych animatorów. W narracjach bohaterów odnaleźć można jedno wspólne zdarzenie krytyczne – podjęcie przez nich edukacji muzycznej, zarówno tej formalnej w szkołach muzycznych, jak i nie formalnej – amatorskiej.

Rozdział III zatytułowany *Zdarzenia przełomowe w sferze aktywności animacyjnej*, przybliży wydarzenia z życia badanych, które przyczyniły się do rozpoczęcia aktywności animacyjnej i osiągnięcia sukcesu pedagogicznego w muzycznej działalności. Przykład Anety, byłej studentki Edukacji Artystycznej w zakresie Sztuki Muzycznej, pokazuje paradoksalnie ukończenie studiów jako utrudnienie rozpoczęcia kariery muzycznej. Narratorka z wyróżnieniem zakończyła edukację, pełna pasji twórczej i wiary w swoje możliwości próbowała stworzyć własny chór. Pierwsze rozczarowanie zaowocowało frustracją, związaną z poczuciem odrzucenia w środowisku po skończeniu studiów. Aby realizować swoje cele i marzenia respondenci poszerzali swoje umiejętności i kwalifikacje, dlatego podejmowali kolejne studia, kursy. Doświadczenie zdobyte poprzez wiele lat edukacji, zarówno powszechnej, jak i artystycznej, umożliwiły trwałe podłoże do refleksji nad swoją działalnością. Animatorzy w narracji zaznaczali, że prowadzenie zespołu – chóru czy orkiestry to nie tylko „machanie rękami”, ale przede wszystkim praca z ludźmi i wskazywali psychologiczne trudności jakie muszą pokonywać w swojej pracy. Zwracają także uwagę na ubogacającą rolę muzyki w rozwoju dzieci i młodzieży z którymi pracują, odwołując się do swoich obserwacji, wspomnień z dzieciństwa lub wiedzy z zakresu nauk pedagogicznych.

Rozdział IV *Sukces jako istotny czynnik pracy animatorów kultury muzycznej* to osobiste definicje sukcesu podmiotowego kreowane przez narratorów oraz charakterystyki czterech typów animatorów kultury muzycznej. Wskazane zostały one przez subiektywne pojmowanie i odczuwanie sukcesu podmiotowego przez badanych, po analizie ich wyjątkowych biografii.

Poznajemy animatorów – realistów, misjonarzy, artystów i hobbystów. Realista - profesjonalnie prowadzi działalność i z zaangażowaniem realizuje cele. Typ realisty z sukcesem nie utożsamia osiągnięć, lecz stan równowagi między życiem zawodowym i prywatnym. Inaczej do swojej pracy podchodzi animator misjonarz. Jest przeświadczony o powołaniu do krzewienia wysokiej kultury muzycznej, przekazywania talentu wewnętrznego, umuzykalniania każdego chętnego dziecka. Animator artysta preferuje wartości artystyczne niż pedagogiczne, z uwagi na uzyskane muzyczne wykształcenie, dlatego sukces jest przez niego odbierany na płaszczyźnie przedmiotu, a nie podmiotu. Ostatni typ animator – hobbysta, wykonuje z zaangażowaniem działalność artystyczną

w czasie wolnym, po pracy zarobkowej. Rozwija swoje zainteresowania muzyczne, dzieląc się z grupą swoimi umiejętnościami. Nie oczekuje sukcesów artystycznych, ale odczuwa satysfakcję, pracując z ludźmi, będąc dla nich autorytetem w dziedzinie muzyki. Respondenci wskazywali potrzebę kształcenia estetycznego i gustu młodych Polaków, oraz przygotowanie ich do odbioru kultury wysokiej. Dostrzegają zanik umiłowania wartościowej muzyki.

W celu rozstrzygnięcia badawczego autorka przyjęła formę badań jakościowych, aby jak najdokładniej poznać nastawienie, oczekiwania, obawy i nadzieje rozmówców. Celem poznawczych rozważań, było dostarczenie informacji dotyczących związku między sytuacjami krytycznymi w biegu życia a odnoszeniem sukcesów w karierze zawodowej animatorów kultury muzycznej. Poznanie takie jest konieczne dla zrozumienia i interpretacji postaw badanych. Biografie artystów i pedagogów z Pomorza Zachodniego to opowieść o ludziach, łączących umiejętności, pasję do muzyki i chęć dzielenia się swoją wiedzą i czasem z innymi. Książka to swoiste kompendium wiedzy na temat skutecznego, odnoszącego sukcesy animatora muzycznego. Prowadząc chóry i zespoły instrumentalne w trudnych polityczno-ekonomicznych czasach, zrzeszają w swoich ośrodkach ludzi, upowszechniając wśród nich zamiłowanie wykonywania muzyki oraz wartościowego spędzania czasu wolnego. Autorka zwraca uwagę na przeświadczenie badanych o niskim poziomie artystycznym kultury popularnej, co według nich jest spowodowane brakiem edukacji estetycznej w szkole powszechnej.

W pracy *Źródła sukcesu pedagogicznego animatorów kultury muzycznej studium przypadków*, w części teoretycznej zabrakło, według mnie, ujęcia porównawczego. Aby unaocznić trudności związane z edukacją artystyczną w polskich przedszkolach i szkołach, odnieść się można było do sytuacji naszych najbliższych sąsiadów terytorialnych lub krajów skandynawskich. Takie horyzontalne spojrzenie dało by czytelnikowi szersze spektrum poznawcze, a zastosowane w innych krajach rozwiązania były by inspiracją dla obecnych i przyszłych animatorów kultury w Polsce.

Badania jakościowe związane z analizą biografii, biegu ludzkiego życia, autorka słusznie określa mianem subiektywnych. Rozważając poszczególne narracje, badaczka doszukuje się analogii do własnych przeżyć. Według niej, jest to wskazane, gdyż należąc do tej samej wspólnoty kulturowej, rozumie się doświadczenia innych członków grupy społecznej. Zapewne, gdyby jednakowych badań podjął się naukowiec bez przygotowania muzycznego i nie uczestniczący w ruchu animatorów kultury, wnioski mogły by mieć bardziej obiektywny charakter.

Reasumując publikacja porusza problematyczny obszar edukacji kulturalnej w naszym kraju. Autorka przedstawiając czytelnikowi sytuację społeczno – polityczno – ekonomiczną, udowadnia zmarginalizowanie roli wychowania estetycznego w polskim systemie oświaty. W konsekwencji doprowadza do niskiej wrażliwości artystycznej kolejnych pokoleń Polaków. Książka, niezwykle inspirująca dla studentów kierunków artystycznych, pedagogów, artystów, którzy chcą dzielić się swoją pasją i oddziaływać na płaszczyźnie kulturalnej. Poleciałabym książkę ku refleksji nad współczesną Podstawą Programową zarówno na etapie przedszkola, jak i dalszego kształcenia ogólnego, wszystkim organom prowadzącym i dyrektorom placówek oświatowych. Dzięki ukazanim biografii, publikacja pobudza do stawiania, organizowania i realizowania celów zmierzających ku poprawie obecnej sytuacji. Atutem publikacji jest styl pisania. Autorka w logiczny, czytelny sposób omawia poszczególne zagadnienia, pobudzając uwagę i ciekawość czytelnika.